

EU:s sjätte ramprogram för forskning

Frågor och svar

Vad är EU:s ramprogram för forskning?

Ramprogrammet är EU:s viktigaste redskap för forskningsfinansiering i Europa. Europeiska kommissionen lägger fram förslag till programmet, och detta antas sedan av rådet och Europaparlamentet i ett medbeslutandeförfarande. Ramprogrammen löper i fem år, och det sista året av varje program överlappas av första året i nästa program. Ramprogrammen har pågått sedan 1984. Sjätte ramprogrammet kommer att vara helt operationellt från och med den 1 januari 2003.

Vilka är sjätte ramprogrammets huvudmål?

Sjätte ramprogrammet skall bidra till skapandet av ett verkligt "europeiskt område för forskningsverksamhet" (European Research Area – ERA). Det europeiska området för forskningsverksamhet är en vision för den europeiska forskningens framtid, en inre marknad för vetenskap och teknik. Det skall främja spetsforskning, konkurrenskraft och innovation genom förbättrat samarbete och ökad samordning mellan alla olika nivåer. Ekonomisk tillväxt blir allt mer beroende av forskningen, och de enskilda länderna kan inte längre på egen hand lösa många av de problem näringslivet och samhället står inför idag, eller som kan förutses i framtiden. Vid toppmötet i Lissabon i mars 2000 efterlyste stats- och regeringscheferna ett bättre utnyttjande av Europas forskningsinsatser, vilket skulle kunna uppnås genom skapandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet. Ramprogrammet är det finansiella instrument som skall bidra till att det europeiska området för forskningsverksamhet blir verklighet.

Vem bestämmer hur forskningsmedlen skall användas, och på vilka grunder?

När rådet och Europaparlamentet väl har antagit ramprogrammet är kommissionen ansvarig för dess genomförande. Det finns inga "nationella kvoter" för ramprogramsmidlen. I stället kan följande viktiga principer nämnas:

- EU kommer endast att finansiera projekt som omfattar flera parter från olika länder.
- Ramprogrammets medel betalas ut efter konkurrensutsatta, öppna ansökningsomgångar som regelbundet offentliggörs av kommissionen.
- Endast sådana projekt vars omfattning och målsättningar överensstämmer med de prioriteringar som anges i meddelandet om ansökningsomgången kommer att vara behöriga för finansiering inom ramprogrammet.
- De inlämnade projektförslagets kvalitet och tekniska relevans kommer att bedömas av externa, oberoende experter. I snitt bedöms varje projekt av fem experter.
- Ramprogrammets medel är inga subventioner till forskningsorganisationer eller företag, och får endast användas för noga angivna verksamheter eller forskningsutvecklingar.

Hur skiljer sig sjätte ramprogrammet från tidigare ramprogram?

De tidigare ramprogrammen har bidragit till att skapa en kultur av vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan olika EU-länder, och har varit av stor vikt för en rad goda forskningsresultat. Däremot har de inte lett till några varaktiga resultat när det gäller samstämmighet på europeisk nivå. Därför har sjätte ramprogrammet omstrukturerats och inriktats på följande mål:

- De europeiska forskningsinsatserna skall koncentreras på ett begränsat antal prioriteringar, särskilt inom områden där samarbete på europeisk nivå medför klara fördelar.
- Man skall sträva efter att stegvis integrera de olika berörda parternas insatser på olika nivåer.
- Man skall främja forskningsverksamhet som kan ha varaktiga "strukturförändrande" effekter.
- Man skall främja verksamhet som förstärker Europas allmänna vetenskapliga och tekniska bas.
- Man skall utnyttja kandidatländernas vetenskapliga potential för att förbereda och främja deras anslutning till EU, vilket även kommer att medföra fördelar för den europeiska forskningen i allmänhet.

Hur stor är den allmänna budgeten, och hur kommer den att fördelas?

Sjätte ramprogrammet kommer att ha en budget på 17,5 miljarder euro. Detta motsvarar nästan 4 % av hela EU:s budget för 2001, och 5,4 % av de offentliga (icke-militära) forskningsutgifterna i Europa.

7 % av detta belopp (1 230 miljarder euro) kommer att gå till kärnenergiforskning inom Euratom-ramprogrammet.

Vilka viktigaste prioriteringar gäller för ramprogrammet?

Ramprogrammet syftar till att göra forskningen på EU-nivå mer målinriktad och integrerad, och till att strukturera det europeiska området för forskningsverksamhet och förstärka dess grunder.

Den största delen av budgeten kommer att gå till att "**koncentrera och integrera**" framtida forskningsverksamhet inom sju prioriterade tematiska områden. I tabellen nedan anges dessa prioriteringar och de anslag som avsatts för dem.

Prioriterat temaområde	Budget (miljoner euro)
Biovetenskap, genforskning och bioteknik för förbättrad hälsa	2 255
Informationssamhällets teknik	3 625
Nanoteknik, multifunktionella material och nya processer	1 300
Luft- och rymdfart	1 075
Livsmedelskvalitet och -säkerhet	685
Hållbar utveckling, globala förändringar och ekosystem (inbegripet energi- och transportforskning)	2 120
Medborgare och styrelseformer i ett kunskapssamhälle	225
TOTALT	11 285

Man har anslagit 555 miljarder euro för forskning till stöd för EU-politiken och för att göra prognoser om vetenskapliga och tekniska behov. 430 miljarder euro kommer att avsättas för tvärvetenskaplig forskning med små och medelstora företag, och 315 miljarder euro avsätts för internationellt forskningssamarbete.

Följande belopp har avsatts för att bidra till "**att strukturera det europeiska området för forskningsverksamhet**":

Verksamhet	Budget
	(miljoner euro)
Forskning och innovation	290
Mänskliga resurser och rörlighet	1 580
Forskningsinfrastruktur	655
Forskning och samhälle	80
TOTALT	2 605

Dessutom kommer **320 miljoner euro** att ges ut för åtgärder som skall ”**förstärka grunden för det europeiska området för forskningsverksamhet**”. Av dessa skall 270 miljoner euro användas för stöd till samordning av verksamheten, där EU kommer att finansiera kostnaderna för samordning mellan nationella och regionala forskningsprogram eller forskningsinsatser. 50 miljoner euro är avsedda för stöd till en samstämmig utveckling av de olika strategierna för forskning och innovation.

Vilka är de ”nya instrumenten”?

Hittills har ramprogrammen nästan uteslutande genomförts med hjälp av projekt för forskningssamarbete. Detta var mycket effektivt när projekten inleddes, men det har två nackdelar:

- Oftast upphörde samarbetet i projektkonsortiet när projektet väl var genomfört.
- I många fall var projekten inte tillräckligt stora för att uppnå en ”kritisk massa” och få mer långtgående följder, varken ur forskningssynpunkt eller ur industriell eller ekonomisk synpunkt.

För att råda bot på detta och bidra till skapandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet har två nya instrument utvecklats, som kommer att tillämpas i sjätte ramprogrammet, nämligen spetsforskningsnät och integrerade projekt.

Principen bakom båda dessa instrument är att snarare finansiera sammanhängande program för forskningsverksamhet än många små projekt, medan man samtidigt ger de europeiska forskarkonsortierna så stor frihet och flexibilitet som möjligt.

Spetsforskningsnät skall stegvis integrera nätverksparternas verksamhet, så att det uppstår ”virtuella spetsforskningscentra”. **Integrerade projekt** kommer att vara mycket stora projekt som skall ge målinriktad forskning med klart definierade vetenskapliga och tekniska mål den ”kritiska massa” som krävs.

Dessutom är det meningen att man skall tillämpa ett instrument som i princip har existerat förut, men som inte använts. Det rör sig om möjligheten för EU att delta i forskningsprogram som genomförs av flera medlemsstater tillsammans. Denna möjlighet fastställs uttryckligen i artikel 169 i Amsterdamfördraget.

Vilka regler gäller för deltagande?

”Reglerna för deltagande” är de regler som gäller för det konkreta genomförandet av all EU-forskning i ramprogrammet. I reglerna ingår detaljerade bestämmelser om bland annat följande frågor:

- Vilken typ av organisationer som kan ansöka om EU-bidrag, och i vilka länder de måste vara etablerade.
- Minsta antal projektparter som skall delta i ett projektförslag för att projektet skall kunna komma i fråga för EU-bidrag.
- Vilka typer av instrument som skall användas i ramprogrammet.
- Vilken typ av finansiering som kommer i fråga för de olika utvalda projekten.
- Principer för utvärderingen av projektförslagen.
- Regler för de avtal som kommissionen kommer att sluta med framgångsrika sökande.
- Regler för spridning och utnyttjande av de forskningsresultat som uppnås i forskningsprojekt som finansieras av EU.

Liksom besluten om ramprogrammen antas reglerna för deltagande av rådet och Europaparlamentet i ett medbeslutandeförfarande.

Vad är "inbjudan att inkomma med intresseanmälan"?

Den 20 mars offentliggjorde kommissionen en "inbjudan att inkomma med intresseanmälan". Kommissionen ville på detta sätt få in så mycket reaktioner som möjligt från den akademiska världen och näringslivet om vilken banbrytande forskning som skulle kunna genomföras inom de prioriteringar och nya instrument som fastställts för sjätte ramprogrammet.

Konkret uttryckt: en "inbjudan att inkomma med intresseanmälan" innebär att forskargrupper och konsortier till kommissionen kan lämna in utkast till projekt som de kan tänkas vilja söka bidrag för när de verkliga ansökningsomgångarna offentliggörs senare i år. På så sätt vill man se till att Europeiska kommissionens strategiska mål och forskarvärldens och näringslivets intressen verkligen stämmer överens.

Det är första gången som sådana intresseanmälningar testas.

Reaktionen på denna unika inbjudan bekräftade att kommissionen hade satsat rätt: Man fick in över 15 000 anmälningar. Dessa kommer att granskas under sommaren, och resultatet av granskningen kommer att beaktas när ansökningsomgångarna färdigställs.

Vad är en ansökningsomgång?

Eftersom ramprogrammets budget utgörs av skattebetalarnas pengar måste ramprogrammet genomföras på ett öppet sätt som garanterar insyn, jämlikhet i fråga om tillgång och rättvis behandling av alla sökande. Därför genomförs "ansökningsomgångar" som offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning och på kommissionens Internetsidor. Forskargrupper och konsortier som vill lämna in projektförslag inom ramen för sådana ansökningsomgångar har normalt sett minst tre månader på sig att sammanställa och lämna in förslaget.

När ett projektförslag har kommit in kontrolleras det först och främst huruvida det uppfyller följande behörighetskriterier:

- Har det kommit in innan ansökningstiden löpt ut?
- Är projektparterna behöriga att erhålla EU-bidrag?
- Är projektparterna etablerade i något av de länder som är behöriga för EU-bidrag?
- Kan man få stöd för det föreslagna forskningsämnet?
- Har den föreslagna forskningens etiska aspekter beaktats tillräckligt? Därefter bedöms projektförslagets vetenskapliga och tekniska kvalitet av externa sakkunniga. Dessa lämnar sedan in en förteckning över de projekt som de rekommenderar för stöd till kommissionen.

Hur mycket pengar kan jag räkna med att få om mitt projekt väljs ut för finansiering?

Det kan variera mycket, beroende på projekttyp, antalet projektparter och den planerade forskningens ambitionsnivå och omfång. Allmänt sett kan man säga att kommissionens försök att koncentrera sina insatser och bygga upp en kritisk massa genom samarbetsåtgärder kommer att leda till större projekt, större konsortier och därigenom också till högre bidrag för varje enskild projektpart. Men kommissionen kommer ändå även i fortsättningen att ge tillräckligt stöd till små och medelstora företag och småprojekt, även om det kommer att ske på ett mer sammanhängande och samordnat sätt.

Vem kan ansöka om EU-bidrag? Vem har verkliga chanser att få bidrag?

Alla rättssubjekt, dvs. fysiska personer och juridiska personer som är etablerade enligt nationell eller internationell rätt eller enligt EU-rätt, kan ansöka om och erhålla stöd.

Konkret innebär det att universitet, forskningsinstitut, små och medelstora företag och stora företag alla har samma rätt att ansöka, liksom även potentiella användare av teknik och tekniktillämpningar.

Naturligtvis måste alla uppfylla de grundläggande kraven i reglerna för deltagande. Ramprogrammet definitivt inte bara vänder sig till den akademiska världen eller till stora nationella och internationella företag.

Kan man få någon form av hjälp från kommissionen eller de nationella myndigheterna om man inte har någon erfarenhet av "Bryssel" och känner sig osäker med alla nya regler och bestämmelser?

Europeiska kommissionen försöker ge öppen och lättillgänglig information, och svarar på allmänna och specifika frågor. Till stor del finns de allmänna upplysningarna nu på Internet, men enskilda, mer detaljerade frågor kan bäst skickas per fax eller epost.

Om någon föredrar att fråga och få svar på sitt eget språk när det gäller ramprogrammet och den europeiska forskningen i allmänhet kan man vända sig till de nationella kontaktpunkterna i respektive land. Dessa utses av de nationella myndigheterna, och nätverket av nationella kontaktpunkter för sjätte ramprogrammet håller för närvarande på att byggas upp.

Vad har ramprogrammets åtgärd för "forskning och samhälle" att göra med de andra verksamhetsområdena för forskning och teknisk utveckling på hög nivå?

Industrisamhällena blir allt mer beroende av forskning och avancerad teknik. Vetenskapens och teknikens allmakt skapar möjligheter men medför också risker. Riskerna blir allt mer uppenbara, inte minst på grund av den allmänna debatt som utlöstes av "galna kosjukan", eller debatten om genetiskt modifierade organismer och användningen av stamceller för medicinsk forskning.

Ramprogrammet skall främja spetsforskning och teknisk utveckling på hög nivå genom en väl underbyggd offentlig debatt om forskningens roll i de moderna samhällena. Debatten skall leda till att allmänheten får ökad kunskap om forskningsfrågor och forskningsprocessen, och till att forskare bättre förstår allmänhetens synpunkter och farhågor i samband med vetenskap och forskning. Ökad kunskap om forskningens roll i samhället och närmare kontakter mellan vetenskapen och dess forskningsämnen å ena sidan och allmänheten å den andra kan också bidra till att ungdomens intresse för forskning och vetenskapliga yrken ökar.

Gästforskare har alltid funnits i Europas vetenskapliga historia. Varför satsar EU nu så mycket på forskares rörlighet?

Främjandet av forskarnas rörlighet (och därmed deras utbildning) är inte nytt för sjätte ramprogrammet. Programmen för forskarutbyte hör till de framgångsrikaste verksamheterna i tidigare ramprogram, men deras främsta svaghet var att de, liksom andra åtgärder i de tidigare ramprogrammen, inte omfattades av något stort, omfattande totalkoncept. Detta skall ändras. Det nya systemet skall inte vara begränsat till studerande på doktorandnivå eller unga färdigexaminerade forskare. Det skall vara öppet för sökande från tredje land, det skall aktivt uppmuntra europeiska forskare som arbetar i tredje land att återvända till Europa för att stoppa begåvningsflykten, institutioner skall kunna söka bidrag för att ta emot forskare från andra länder på samma sätt som enskilda forskare kan söka bidrag för att arbeta i ett laboratorium i ett annat land. Slutligen skall det nya systemet försöka lösa alla de strukturella problem som hindrat forskarnas rörlighet. Det gäller social säkerhet, beskattning, men också yrkesutveckling och karriärutsikter, där de nationella systemen hittills i princip varit stängda för sökande från andra länder, även om det rör sig om andra medlemsstater.

Denna satsning på mänskliga resurser och deras rörlighet bygger på föreställningen att allt eftersom den moderna vetenskapen blir komplexare och mer sammanvävd ökar behovet av forskare med internationella erfarenheter i sin utbildning. Det finns ingen anledning att tro att man bara kan få den typen av utbildning i USA. Därför är en satsning på mänskliga resurser inom vetenskap och forskning, som går ut på att främja deras rörlighet, ett mycket viktigt bidrag till skapandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet.

Har EU verkligen råd att investera så mycket i att bygga och underhålla forskningsinfrastruktur?

Att upprätta och underhålla Europas grundläggande forskningsinfrastruktur kommer även i fortsättningen att vara de nationella myndigheternas och andra investerares uppgift, medan ramprograminsatserna för "forskningsinfrastruktur" tjänar andra syften.

Forskningsinfrastruktur är mycket viktig men också extremt dyr. Därför finns det luckor i den. Ramprogramsmidlen skall bidra till att göra forskningsinfrastrukturen till ryggraden i det europeiska området för forskningsverksamhet. Därför är det viktigt att planera, bygga, underhålla och använda forskningsinfrastrukturen på ett samordnat sätt, så att så många forskare och forskarlag som möjligt från alla delar av Europa skall kunna ha nytta av den. Det är det som den nya ramprogramsverksamheten inom detta område går ut på. Detta koncept utgår från en mycket bred definition av begreppet "forskningsinfrastruktur". Tidigare tänkte man ofta på stora anläggningar och maskiner (särskilt inom fysiken), men en modern och mer användbar definition av forskningsinfrastruktur skulle även omfatta stora databaser, omfattande vetenskapliga samlingar och naturligtvis även stora kommunikationsnät som är en förutsättning för att man skall kunna bedriva spetsforskning med enskilda forskare och forskargrupper på olika platser i världen.

Ramprogrammet skall främja spetsforskning. Vem avgör vad det är?

För det första är det viktigt att påpeka att ramprogrammets stöd till spetsforskning inte betyder att man kommer att främja nationella prestigeprojekt.

Bedömningen av spetsforskning och vetenskaplig kvalitet (särskilt när det gäller de planerade "spetsforskningsnäten") kommer att utföras av internationellt erkända forskare och sakkunniga inom de berörda områdena. Förslagets kvalitet kommer alltså inte att bedömas i ett byråkratiskt eller politiskt förfarande utan med hjälp av expertutlåtanden och vetenskapliga samråd. De sakkunniga kommer att bedöma alla enskilda deltagare i varje nätverk för att fastställa deras vetenskapliga kvalitet och profil. Sedan kommer de att bedöma kvaliteten på nätets gemensamma handlingsprogram, och försöka avgöra om det är sannolikt att nätet kommer att uppnå den kritiska massa som krävs. De kommer dessutom att bedöma nätverkets föreslagna forskningsverksamhet för att avgöra hur relevant den är och om den är av tillräckligt hög kvalitet. Slutligen kommer de i detalj att granska den föreslagna nätverksförvaltningens kvalitet.

Därigenom kommer man att kunna vara säker på att begreppet "spetsforskning" har en konkret betydelse inom sjätte ramprogrammet.

Ytterligare upplysningar finns på följande Internetadress:

http://europa.eu.int/comm/research/fp6/index_en.html

juli 2002